

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
MƏRKƏZİ BANKI

KREDİTLƏŞMƏ FƏALİYYƏTİNƏ DAİR SORĞUNUN NƏTİCƏLƏRİ

2023
I rüb

ABBREVIATURALAR

AİKZF - Azərbaycan Respublikası İpoteka və Kredit Zəmanət Fondu

BOKT – Bank olmayan kredit təşkilatı

İT – İnformasiya texnologiyaları

KOS – Kiçik və orta sahibkarlıq

KTN – Kreditin təminatı nisbəti

MKOS – Mikro, kiçik və orta sahibkarlıq

QİK- Qeyri-işlək kredit

Ə/h – Əməkhaqqı

D/Ə - Daşınmaz əmlak

Mündəricat

Giriş	4
Sorğu nəticələrinin xülasəsi.....	5
Sahələr üzrə kreditlərin təhlili.....	7
Biznes Kreditləri	7
İpoteka və istehlak kreditləri	12
Risk profili	17

Sorğunun məqsədi bank sektorunun kreditləşmə fəaliyyətinin monitorinqi və təhlili, maliyyə sabitliyinə təhdidlərin erkən rejimdə aşkarlanması, qiymətləndirilməsi və müvafiq prudensial siyasətin müəyyən edilməsi, habelə maliyyə sektoru iştirakçılarının müvafiq trendlər barədə məlumatlandırılmasıdır. Sorğu biznes, istehlak və ipoteka kreditləşməsinə dair tələb və təklif amillərinin qiymətləndirilməsi, o cümlədən, bankların risklərinin müəyyən edilməsi və qiymətləndirilməsini əhatə edir:

- kredit standartlarında (siyasətində) dəyişikliklərin dinamikası;
- kredit standartlarının dinamikasına təsir edən amillər;
- kreditlərin verilməsi şərtlərində dəyişikliklər;
- kredit tələbində dəyişikliklərin dinamikası;
- kredit tələbinin dinamikasına təsir edən amillər;
- risklərin dinamikasında dəyişikliklər.

Sorğu keyfiyyət xarakterli suallardan ibarətdir və cavablandırılması kəmiyyət qiymətləndirməsi tələb etmir. Sorğunun nəticələrinin kəmiyyət vahidlərinə çevrilməsi üçün balans statistikası metodologiyasından istifadə edilir. İndeks mənfi 100%-dən müsbət 100%-ə qədər dəyişir. Müsbət 100% indeks respondentlərin 100%-nin trenddə əhəmiyyətli yumşalma və ya artım, mənfi 100% indeks isə respondentlərin 100%-nin əhəmiyyətli dərəcədə sərtləşmə və ya azalma müşahidə etdiyini göstərir. İndeks 0% olduqda isə əvvəlki rüblə müqayisədə trendin dəyişmədiyini bildirir. İndeks hesablanarkən, bankın ölçüsündən asılı olmayaraq respondentlərin cavablarına bərabər çəki verilir. Sorğunun respondentləri bankların baş kredit inzibatçısı və yaxud İdarə Heyətinin müvafiq sahə üzrə kuratorlarıdır.

Sorğu 2022-ci ilin I rübündən etibarən rüblük əsasda keçirilir. Cari hesabat 2023-cü ilin I rübü üzrə sorğunun nəticələrini əks etdirir. Hesabatda təqdim olunan gözləntilər Azərbaycan Mərkəzi Bankının gözləntilərini deyil, yalnız kreditləşmə fəaliyyətinə dair sorğunun respondentlərinin (bankların) kreditləşmənin cari və gələcək tendensiyası ilə bağlı qiymətləndirmələrini əks etdirir.

Sorğu nəticələrinin xülasəsi

2023-cü ilin I rübünün kreditləşmə fəaliyyətinə dair sorğu nəticələrinə əsasən bankların kreditləşmə siyasətində yumşalma davam etmişdir. Bununla belə, ötən rüblərlə müqayisədə həm biznes, həm də istehlak portfelleri üzrə yumşalma tendensiyasında səngimə meylləri nəzərə çarpmışdır. Son rübdə banklar biznes kreditləri üzrə qısamüddətli və milli valyutada verilən kredit şərtlərində yumşaltmanı azaltmış, o cümlədən, xarici valyutada verilən kredit şərtlərində isə daha da sərtləşməyə getmişlər. Banklar 2023-cü ilin II rübündə biznes və istehlak portfelleri üzrə kredit standartlarında yumşalma tendensiyasında səngimənin davam edəcəyi qənaətinədiirlər. Cari ilin ilk rübündə biznes və istehlak kreditlərinə tələb artımında da səngimə meylləri nəzərə çarpmışdır. Bunun əksinə, İKZF hesabına verilən ipoteka portfeli üzrə tələbin artımı müşahidə edilmişdir. Sorğuya əsasən banklar 2023-cü ilin II rübündə həm biznes, həm istehlak, həm də ipoteka kreditləri üzrə tələbin artacağını gözləyirlər.

Biznes kreditləri

Kredit siyasəti: Bankların biznes kreditləşməsi üzrə siyasətlərində ötən rüblərlə müqayisədə yumşalmanın səngiməsi müşahidə olunmuşdur. Səngimə həm mikro, həm KOS, həmçinin də iri sahibkarlara verilən kreditlər üzrə olmuşdur. İri sahibkarlara verilən kreditlər üzrə səngimə daha nəzərəçarpanıdır.

Kredit tələbi: Cari ilin I rübündə biznes kreditlərinə tələbin artım tempində də səngimə müşahidə olunmuşdur. Səngimə əsasən qısamüddətli və milli valyutada verilən kreditlər üzrə olmuşdur. Xarici valyutada verilən biznes kreditlərinə tələb isə cüzi azalmışdır.

2023-cü ilin II rübünə gözləntilər: Banklar biznes kreditlərinə tələbdə artım proqnozlaşdırırlar. Eyni zamanda, banklar iri sahibkarlıq subyektlərinə verilən kreditlər üzrə kredit şərtlərində sərtləşmənin, mikro və KOS kreditləri üzrə isə yumşalmanın olacağını gözləyirlər.

İpoteka kreditləri

Kredit siyasəti: 2023-cü ilin I rübündə İKZF vəsaiti və bankların daxili resursları hesabına verilən ipoteka standartları üzrə yumşalma tempində səngimə müşahidə edilmişdir.

Kredit tələbi: Cari ilin I rübü ərzində İKZF hesabına verilən ipoteka kreditlərinə tələb əhəmiyyətli dərəcədə artmış, bankların daxili resursları hesabına verilən ipoteka kreditlərinə tələbdə isə dəyişiklik olmamışdır.

2023-cü ilin II rübünə gözləntilər: Banklar 2023-cü ilin II rübündə həm İKZF, həm də daxili resurslar hesabına veriləcək kreditlərə tələbin yüksək olmasını və kredit siyasətinin yumşalacağını gözləyirlər.

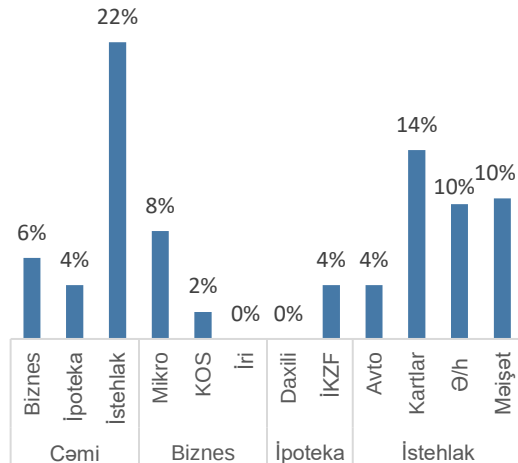
İstehlak kreditləri

Kredit siyasəti: Cari ilin ilk rübündə istehlak kreditlərinin təsdiqi standartlarının yumşaldılması səngiməmişdir. Səngimə əsasən əməkhaqqı kreditləri və kredit kartları üzrə olmuşdur.

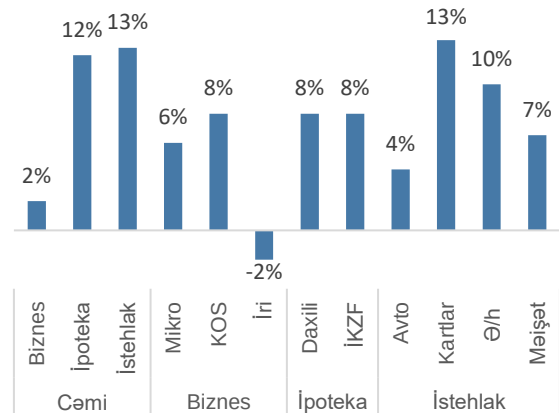
Kredit tələbi: 2023-cü ilin I rübü ərzində istehlak kreditləri üzrə tələb artmışdır.

2023-cü ilin II rübünə gözləntilər: Banklar cari ilin II rübündə istehlak kreditləri üzrə standartların yumşaldılmasını və tələbin artmasını gözlədiklərini bildiriblər.

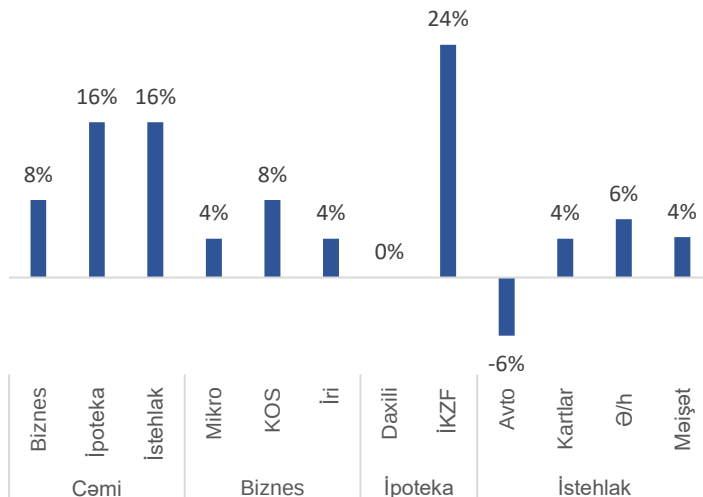
*Qrafik 1. 2023-ci ilin I rübü üzrə kredit standartlarında dəyişikliklər**

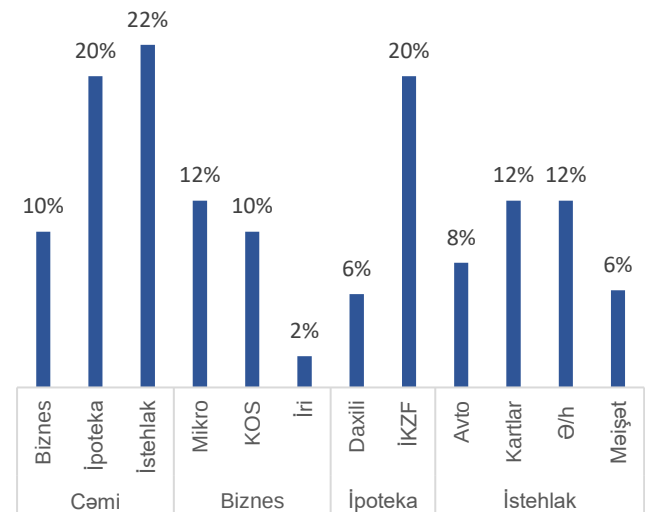
Qrafik 2. 2023-cü ilin II rübü üzrə kredit standartlarına dair gözləntilər

Qrafik 3. 2023-cü ilin I rübü üzrə kredit tələbində dəyişikliklər

Qrafik 4. 2023-cü ilin II rübü üzrə kredit tələbinə dair gözləntilər

*Diffuziya indeksi [-100,+100] aralığında dəyişir. Müsbət 100% respondentlərin 100%-nin kredit standartlarında əhəmiyyətli yumşalma, mənfi 100% əhəmiyyətli sərtləşmə müşahidə etdiyini göstərir.

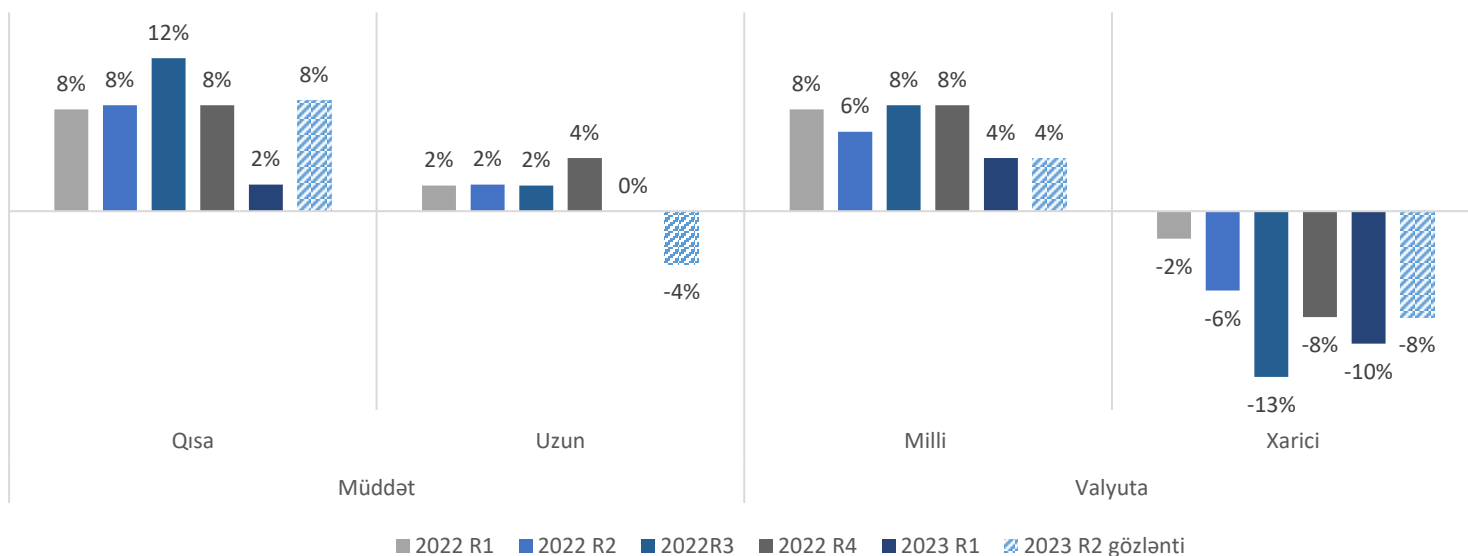
Sahələr üzrə kreditlərin təhlili

Biznes Kreditləri

Biznes kreditləşməsi üzrə kredit siyasəti. 2023-cü ilin I rübündə banklar tərəfindən verilən biznes kreditləri üzrə standartlarda yumşalma davam etsə də, ötən rüblərlə müqayisədə yumşalma trendində səngimə meylləri görünür. Xarici valyutada verilən biznes kreditləri üzrə kredit standartlarında isə sərtləşmə davam etmişdir. Bankların 2023-cü ilin II rübü üzrə gözləntilərinə əsasən sektorda qısamüddətli və milli valyutada verilən biznes kreditləri üzrə standartlarda yumşalmaların, uzunmüddətli və xarici valyutada verilən kreditlərdə isə sərtləşmələrin olacağı proqnozlaşdırılır.

Qrafik 5. Biznes kreditlərinin müddət və valyuta standartlarında dəyişikliklər

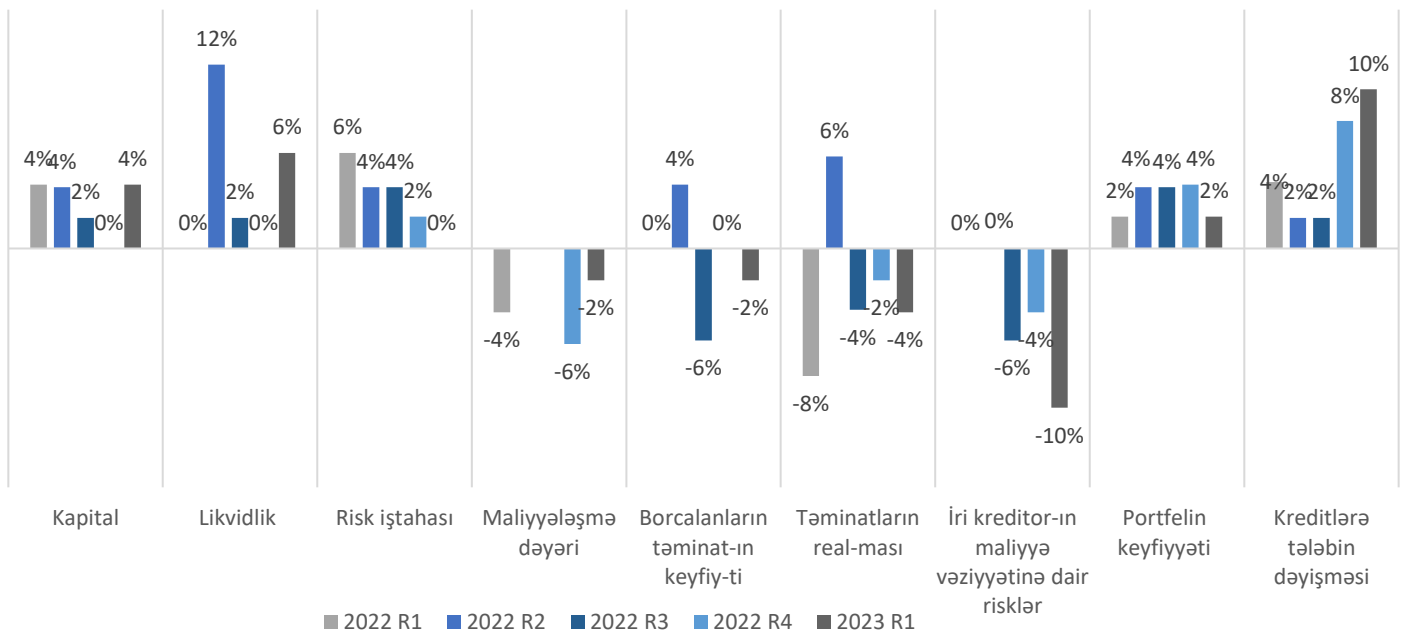
(Diffuziya indeksi: müsbət göstərici=yumşalma, mənfi göstərici=sərtləşmə)

2023-cü ilin I rübündə borcalanların təminatının keyfiyyəti və bu təminatların reallaşması, maliyyələşmə dəyəri, habelə, iri kreditorların maliyyə vəziyyətinə dair risk faktorları biznes kreditləri üzrə kredit standartlarına sərtləşdirici təsir göstərmişdir. Banklarla rəqabət, o cümlədən, ümumi iqtisadi faktorlar standartlara yumşaldıcı təsir göstərsə də, uçot faiz dərəcəsi və inflyasiya sərtləşdirici təsir etmişdir. Biznes kreditlərinin verilmə şərtlərində əsas sərtləşdirici faktorlar yuxarı riskli kreditlərə tətbiq olunan marja və məhdudlaşdırıcı meyarlar üzrə olmuşdur.

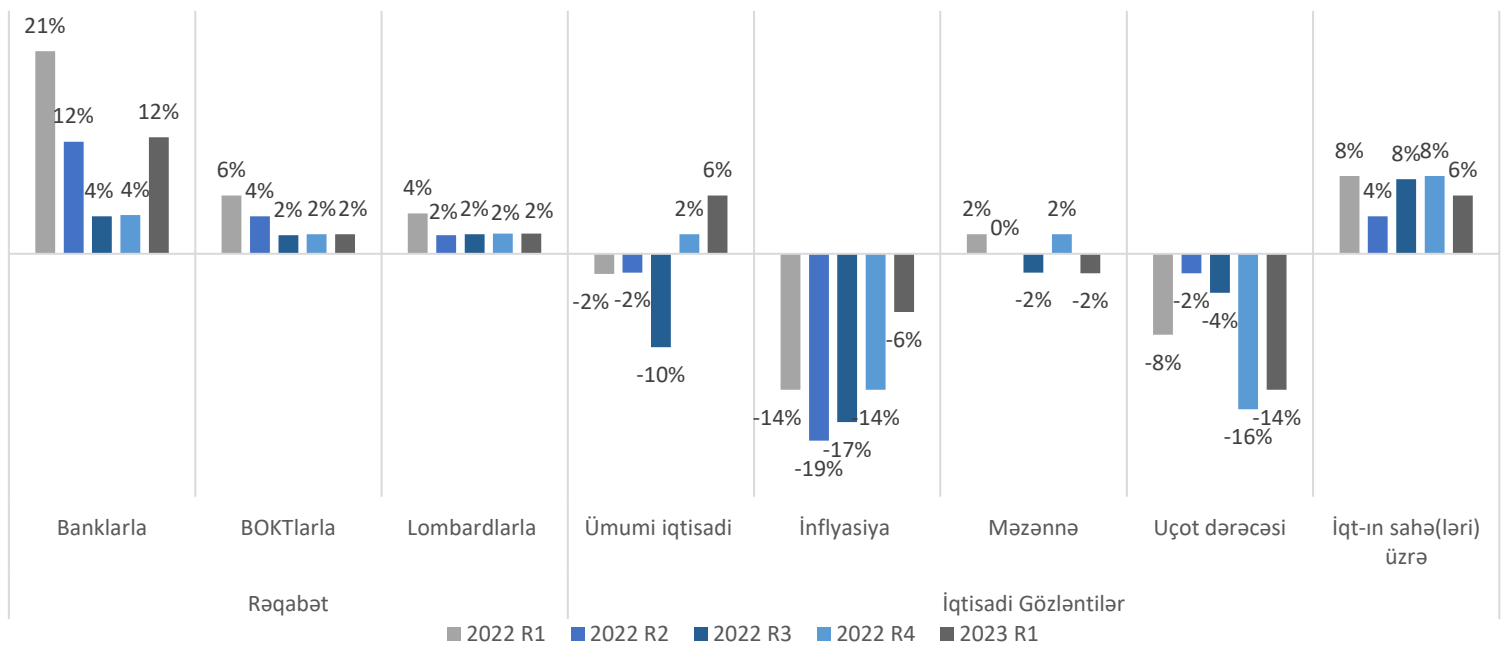
Qrafik 6. Biznes kreditləri üzrə kredit standartlarına təsir edən faktorlar

(Diffuziya indeksi: müsbət göstərici=yumşalma, mənfi göstərici=sərtləşmə)

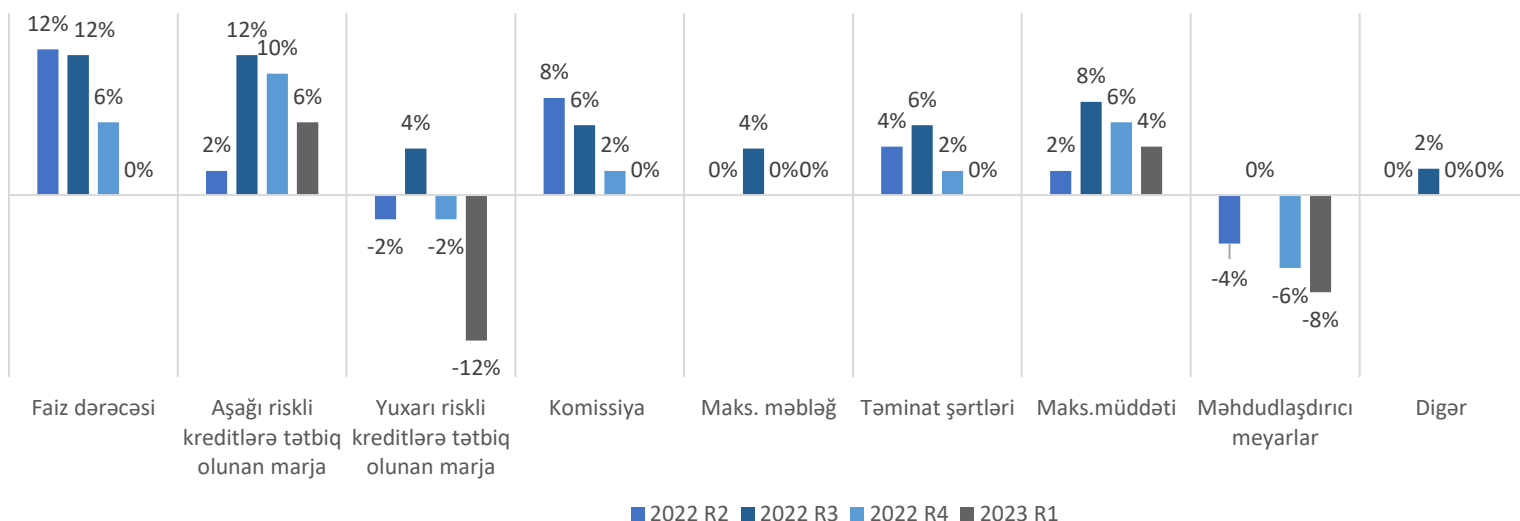
Qrafik 7. Biznes kreditləri üzrə kredit standartlarına təsir edən faktorlar

(Diffuziya indeksi: müsbət göstərici=yumşalma, mənfi göstərici=sərtləşmə)

Qrafik 8. Biznes kreditlərinin verilmə şərtlərində dəyişikliklər

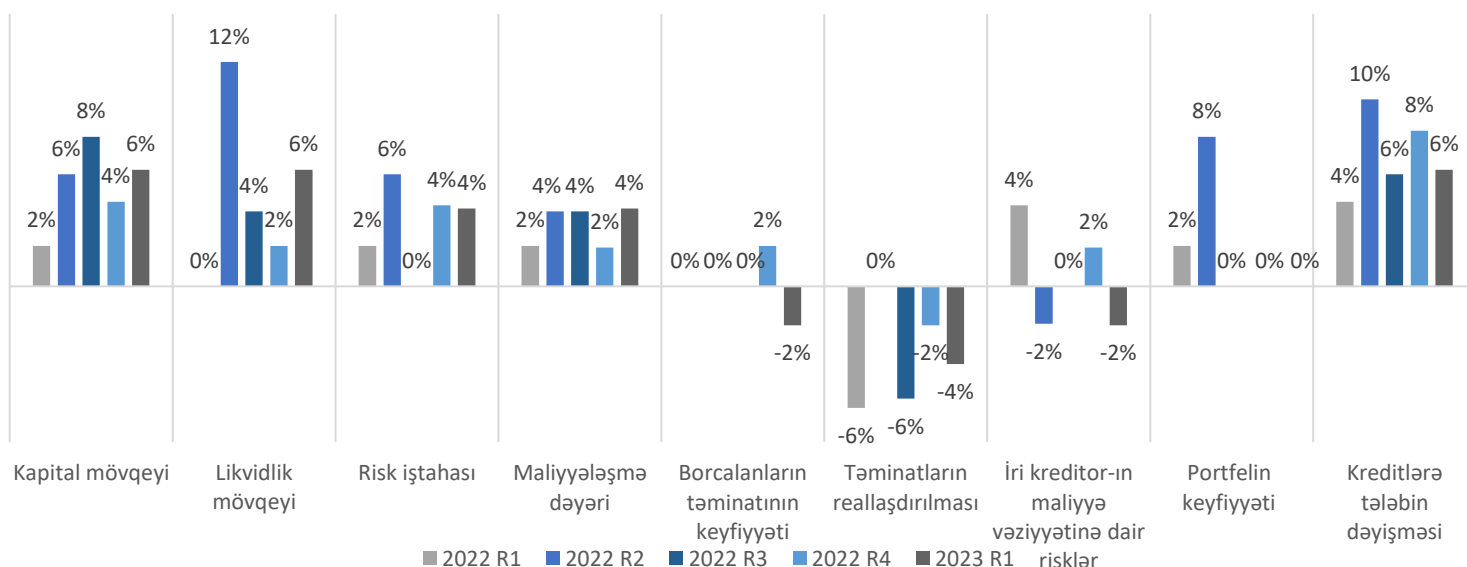
(Diffuziya indeksi: müsbət göstərici=yumşalma, mənfi göstərici=sərtləşmə)

2023-cü ilin I rübündə KOS subyektləri üzrə kreditlərin verilmə standartlarında əsasən yumşalmaların səngiməsi müşahidə edilmişdir. Cari ilin ilk rübündə ümumi iqtisadi gözləntilər və banklarla rəqabət KOS subyektləri üzrə kreditlərin verilmə standartlarına yumşaldıcı, təminatın keyfiyyəti və reallaşması, həmçinin inflyasiya və uçot dərəcəsi gözləntiləri sərtləşdirici təsir göstərmişdir. Sorğu nəticələrinə əsasən KOS subyektləri üzrə verilən biznes kreditləri şərtlərində banklar əksər komponentlər üzrə sərtləşməyə getmiş və ya yumşaltma tempini zəiflətməmişlər.

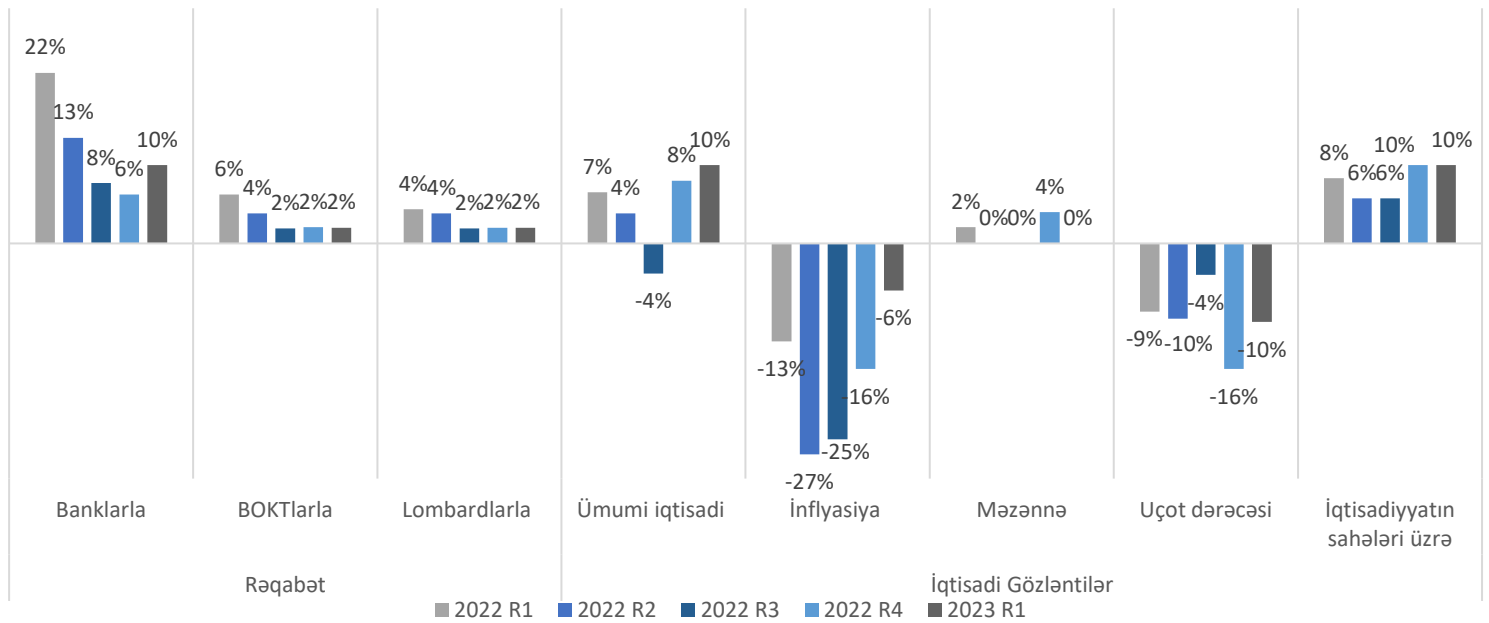
Qrafik 9. KOS kreditləri üzrə kredit standartlarına təsir edən faktorlar

(Diffuziya indeksi: müsbət göstərici=yumşalma, mənfi göstərici=sərtləşmə)

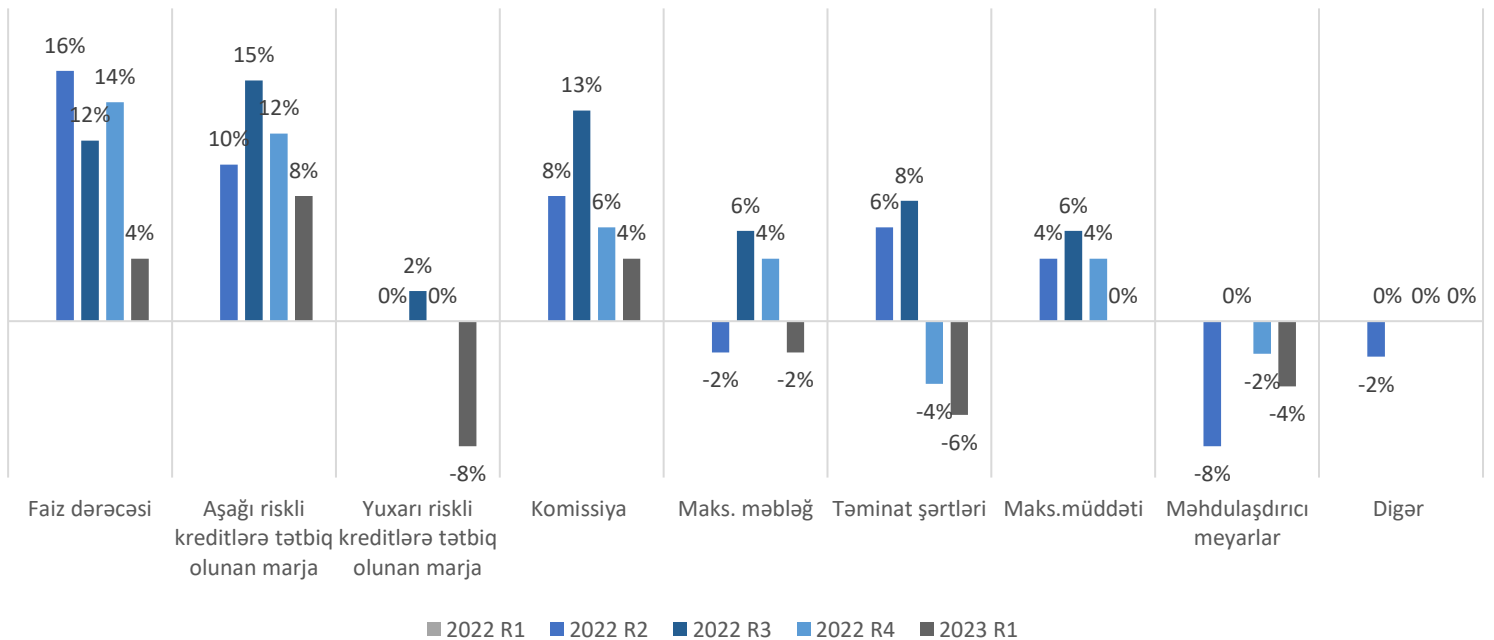
Qrafik 10. KOS kreditləri üzrə kredit standartlarına təsir edən faktorlar

(Diffuziya indeksi: müsbət göstərici=yumşalma, mənfi göstərici=sərtləşmə)

Qrafik 11. KOS subyektlərinə verilən kreditlərin verilmə şərtlərində dəyişikliklər

(Diffuziya indeksi: müsbət göstərici=yumşalma, mənfi göstərici=sərtləşmə)

Biznes kreditləşməsi üzrə kredit tələbi.

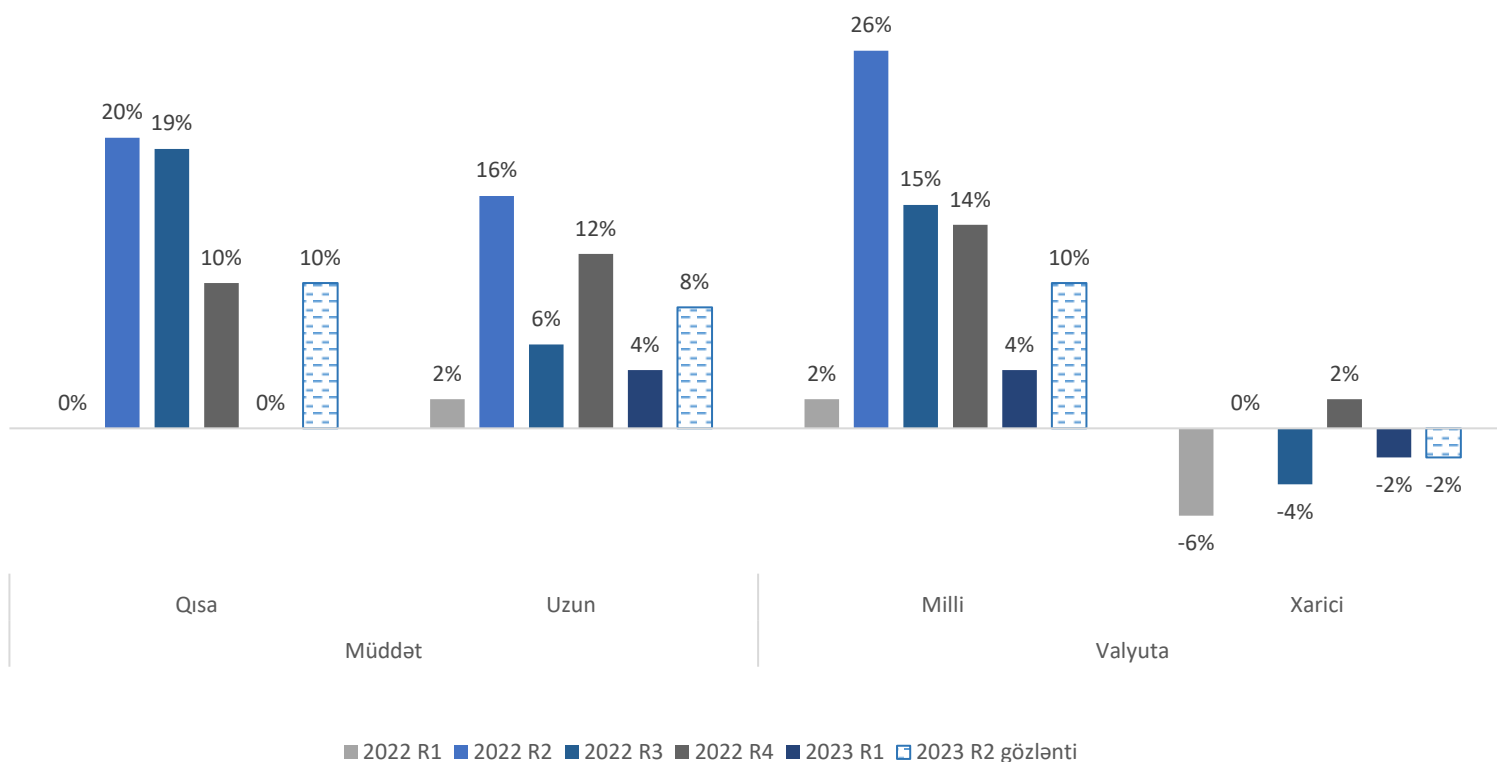
Sorğuya əsasən 2023-cü ilin I rübündə biznes kreditlərinə tələbin artım tempi əhəmiyyətli dərəcədə səngimişdir. Xarici valyutada verilən biznes kreditləri üzrə isə tələb azalmışdır. Banklar 2023-cü ilin II rübü üçün biznes kreditləri üzrə gözləntilərinə milli valyutada, habelə qısamüddətli və uzunmüddətli kreditlərə tələbin artmasını, xarici valyutada olan kreditlərə isə tələbin dəyişməyəcəyini proqnozlaşdırırlar.

Biznes, o cümlədən, KOS subyektləri kreditləri üzrə tələb artımını səngidən əsas faktorlar faiz dərəcələri, investisiya və dövriyyə kapitalı ehtiyacı üzrə yumşaldıcı təsirin azalması olmuşdur.

Biznes subyektlərinin borclanma səviyyəsində artım tendensiyası davam etmişdir. Artım əsasən mikro və KOS subyektləri üzrə müşahidə edilmişdir.

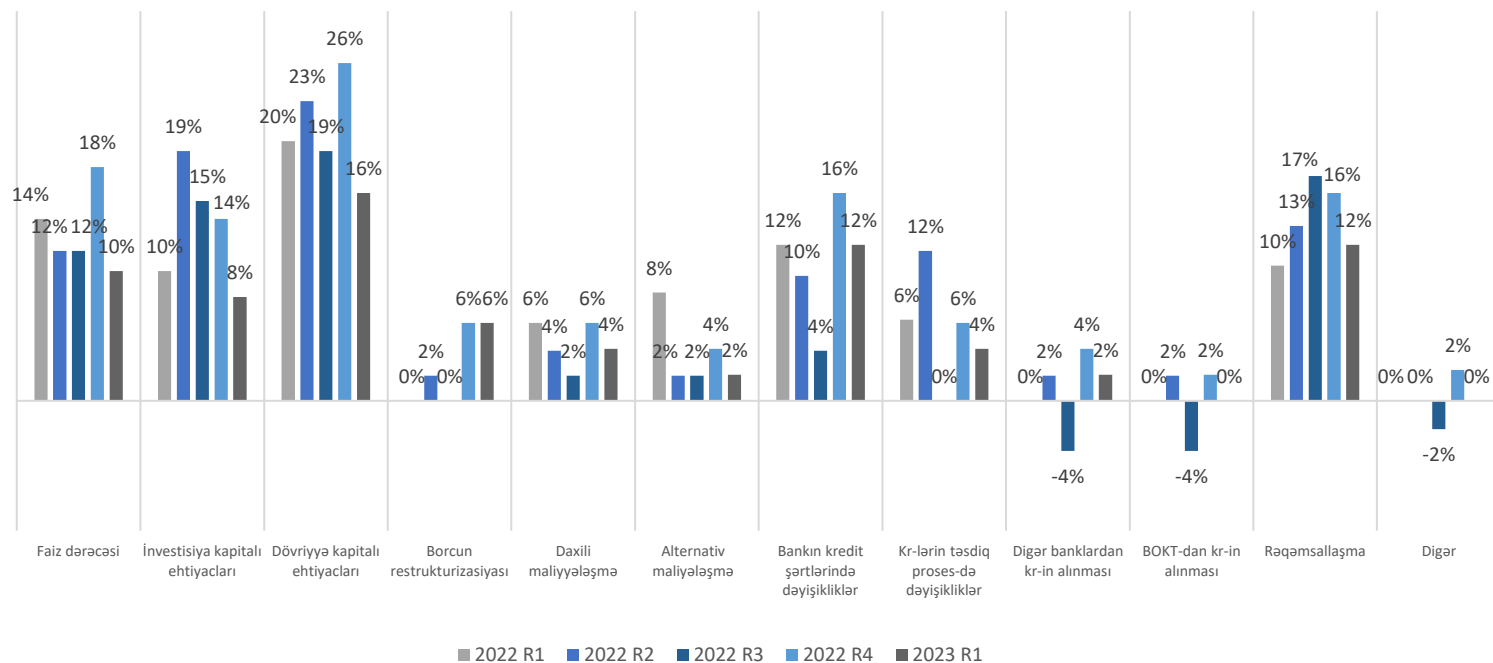
Qrafik 12. Biznes kreditləri üzrə kredit tələbində dəyişikliklər

(Diffuziya indeksi: müsbət göstərici=artım, mənfi göstərici=azalma)

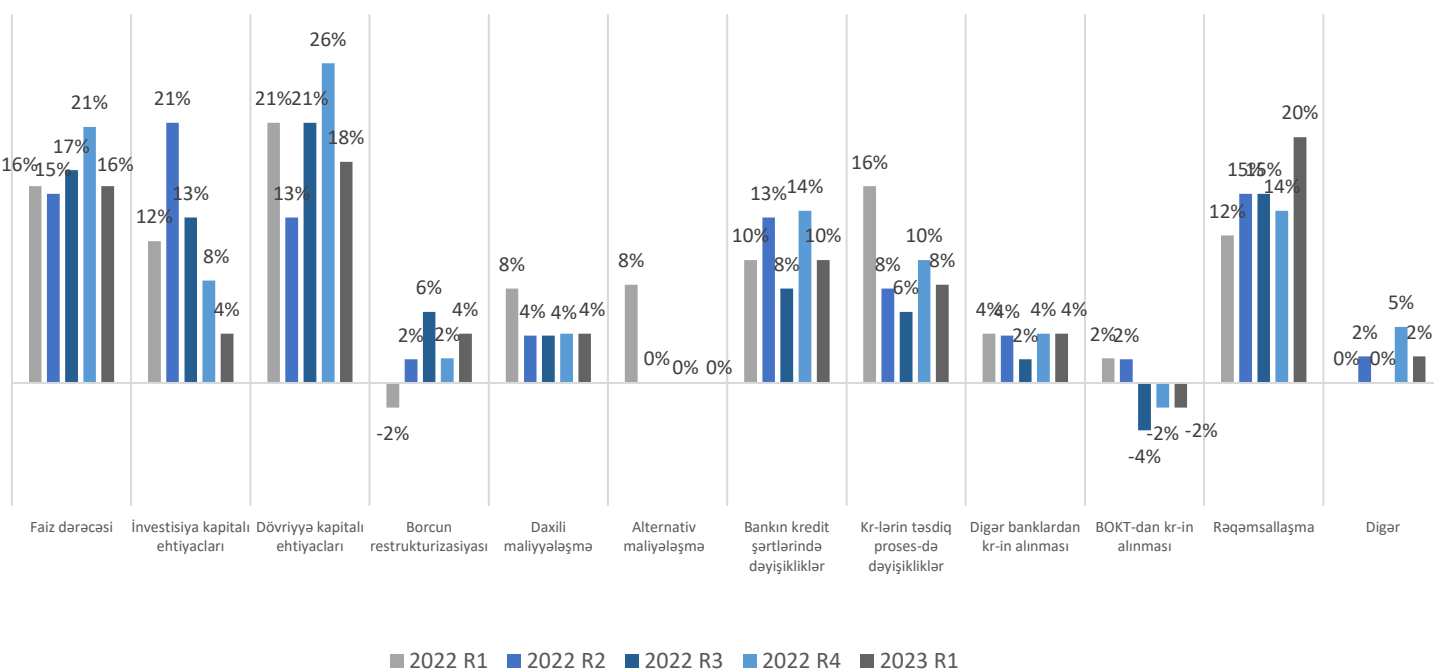
Qrafik 13. Biznes kreditləri üzrə kredit tələbinə təsir edən faktorlar

(Diffuziya indeksi: müsbət göstərici=artım, mənfi göstərici=azalma)

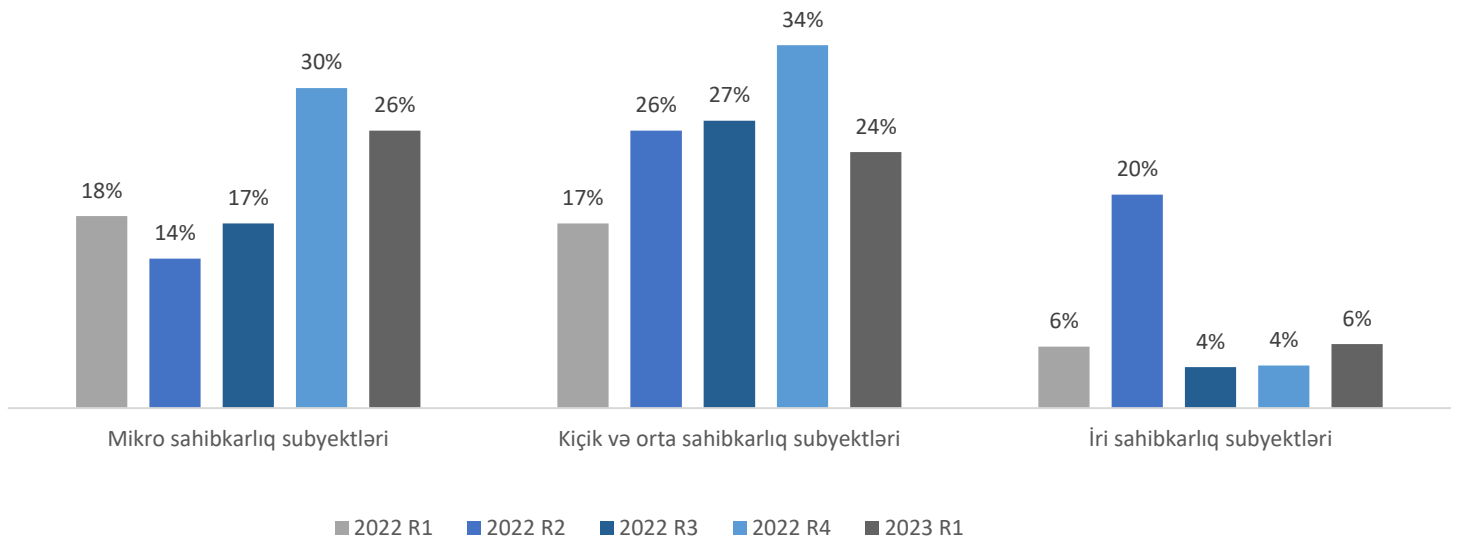
Qrafik 14. KOS subyektləri kreditləri üzrə kredit tələbinə təsir edən faktorlar

(Diffuziya indeksi: müsbət göstərici=artım, mənfi göstərici=azalma)

Qrafik 15. Biznes subyektlərinin borclanma səviyyəsində dəyişikliklər

(Diffuziya indeksi: müsbət göstərici=artım, mənfi göstərici=azalma)

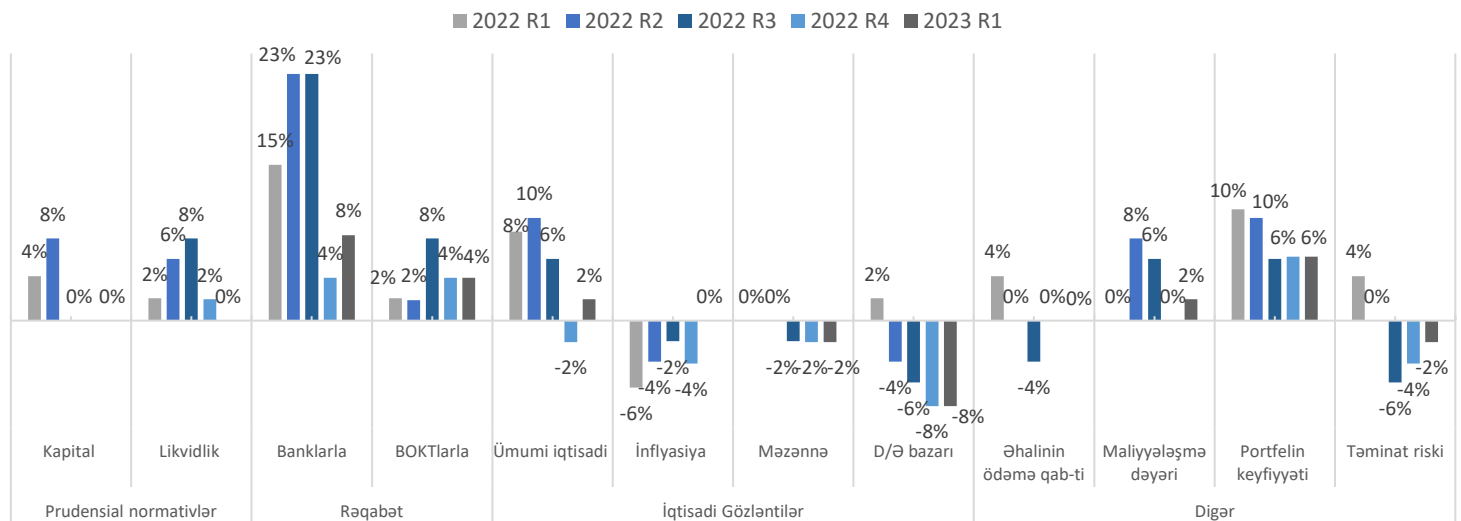

İpoteka və istehlak kreditləri

İpoteka və istehlak kreditləşməsi üzrə kredit siyasəti. Sorğu nəticələrinə əsasən cari ilin I rübündə istehlak və ipoteka portfeli üzrə kredit standartlarında yumşalma tendensiyasının səngiməsi meylləri müşahidə edilmişdir. Banklarla rəqabət və portfelin keyfiyyəti ipoteka kreditləri üzrə standartlara yumşaldıcı, daşınmaz əmlak bazarı ilə bağlı gözləntilər və təminat riski isə sərtləşdirici təsir göstərmişdir. İstehlak kreditləri üzrə isə əsas sərtləşdirici faktorlar inflyasiya, daşınmaz əmlak bazarı ilə bağlı gözləntilər və əhəlinin ödəmə qabiliyyəti olmuşdur. Banklarla rəqabətin yumşaldıcı təsiri azalmışdır.

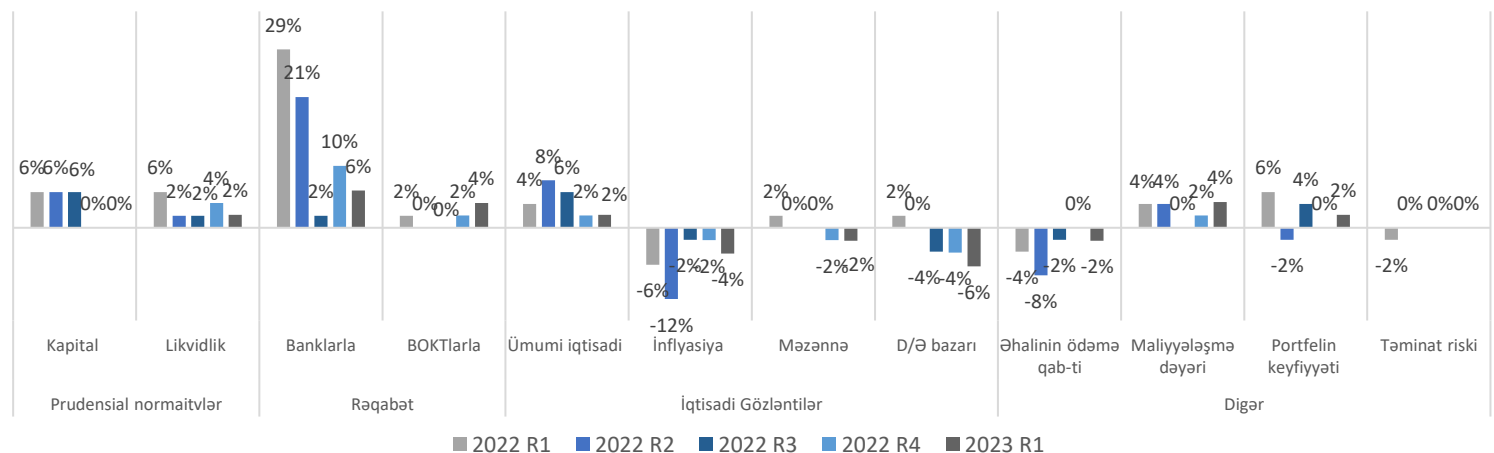
Qrafik 16. İpoteka kreditləri üzrə kredit standartlarına təsir edən faktorlar

(Diffuziya indeksi: müsbət göstərici=yumşalma, mənfi göstərici=sərtləşmə)

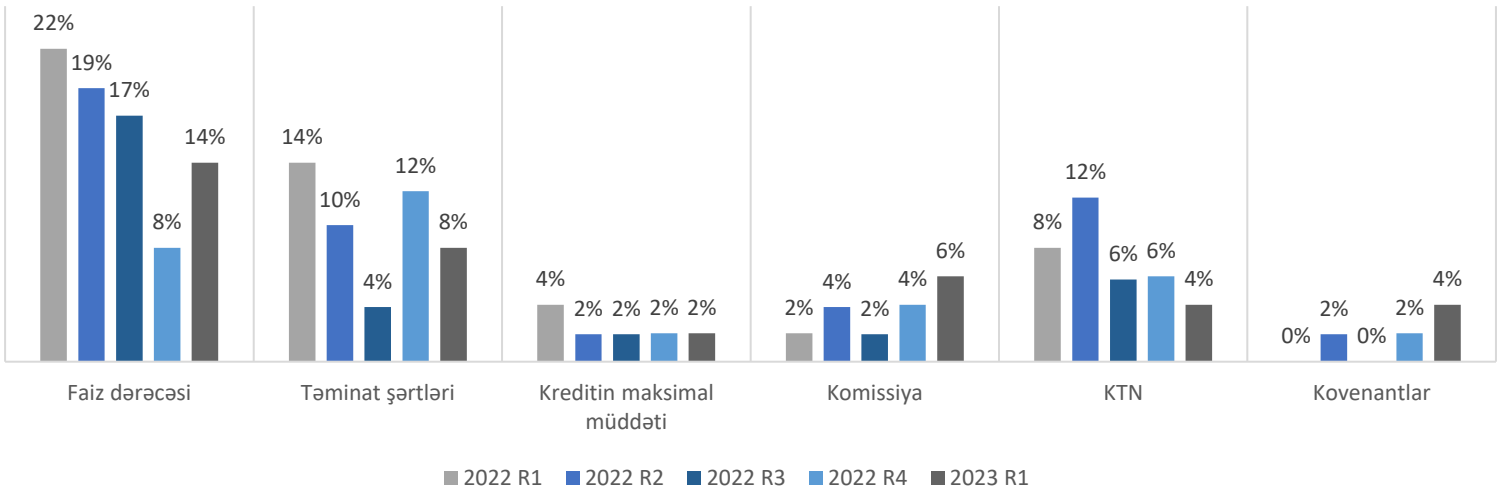
Qrafik 17. İstehlak kreditləri üzrə kredit standartlarına təsir edən faktorlar

(Diffuziya indeksi: müsbət göstərici=yumşalma, mənfi göstərici=sərtləşmə)

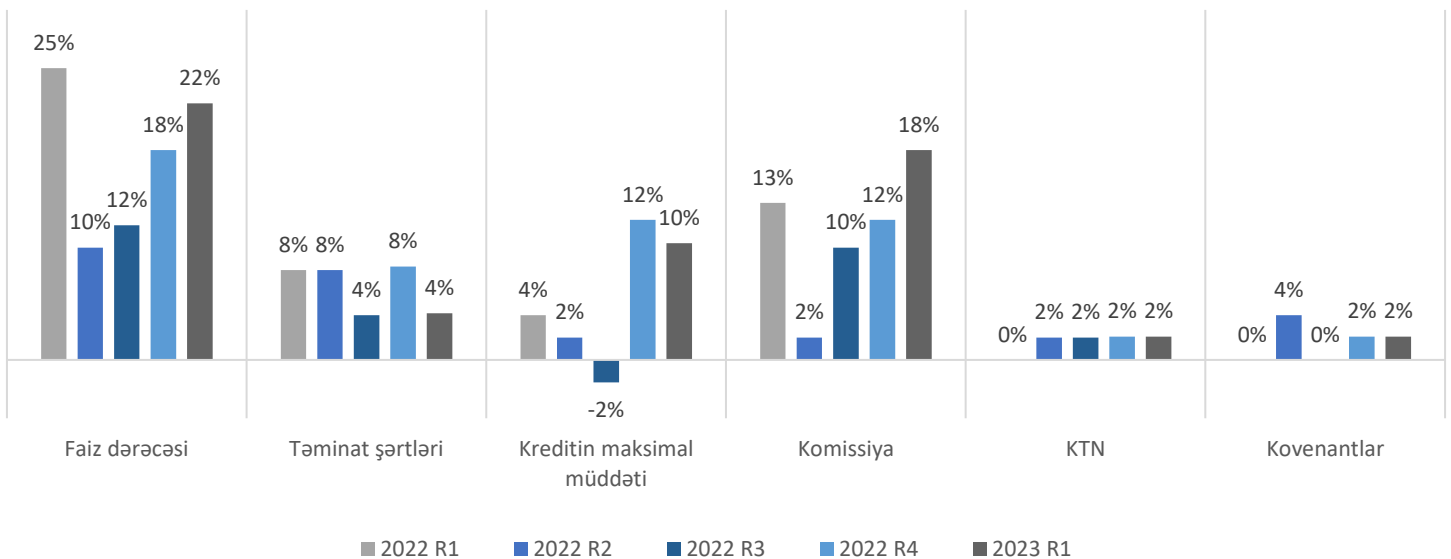
Qrafik 18. İpoteka kreditlərinin verilmə şərtlərində dəyişikliklər

(Diffuziya indeksi: müsbət göstərici=yumşalma, mənfi göstərici=sərtləşmə)

Qrafik 19. İstehlak kreditlərinin verilmə şərtlərində dəyişikliklər

(Diffuziya indeksi: müsbət göstərici=yumşalma, mənfi göstərici=sərtləşmə)

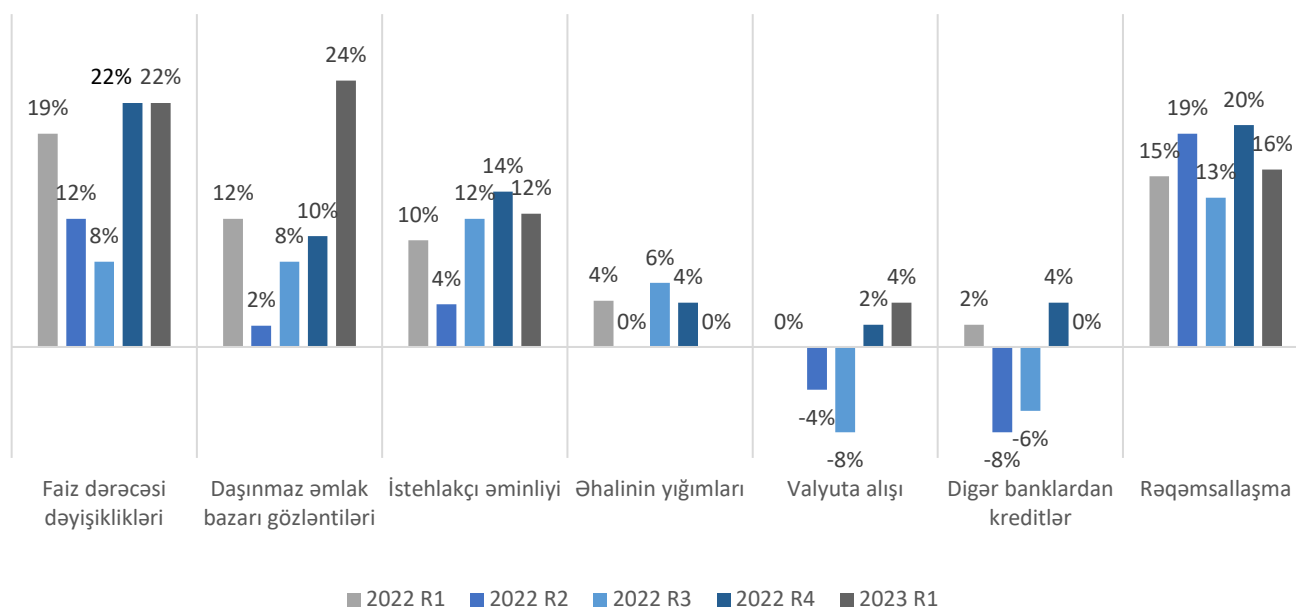

İpoteka və istehlak kreditləşməsi üzrə kredit tələbi. 2023-ci ilin I rübündə istehlak və ipoteka kreditlərinə tələb yüksəlmişdir. Tələbin artımının əsas drayverləri daşınmaz əmlak bazarı ilə bağlı gözləntilər, faiz dərəcələri, habelə, rəqəmsallaşma olmuşdur.

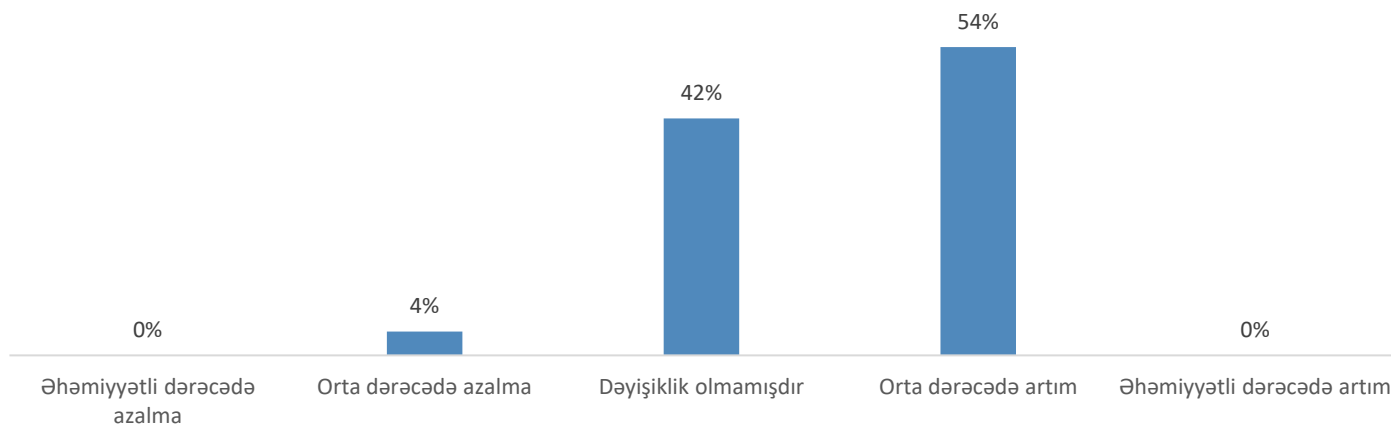
Cari ilin ilk rübündə əhalinin borclanmasının banklar tərəfindən qiymətləndirilməsinə əsasən əhalinin borclanma səviyyəsində artım müşahidə edilmişdir. Belə ki, sorğuya əsasən 42% bank əhalinin borclanmasında dəyişiklik olmadığını qeyd etsədə, 54% bank əhalinin borclanma səviyyəsində orta dərəcədə artdığını, 4% bank isə orta dərəcədə azalma olduğunu bildirmişdir.

Qrafik 20. İpoteka və istehlak kreditləri üzrə kredit tələbinin dəyişməsinə təsir edən faktorlar

(Diffuziya indeksi: müsbət göstərici=artım, mənfi göstərici=azalma)

Qrafik 21. 2023-ci ilin I rübü ərzində əhalinin borclanma səviyyəsində dəyişiklik

Risk profili

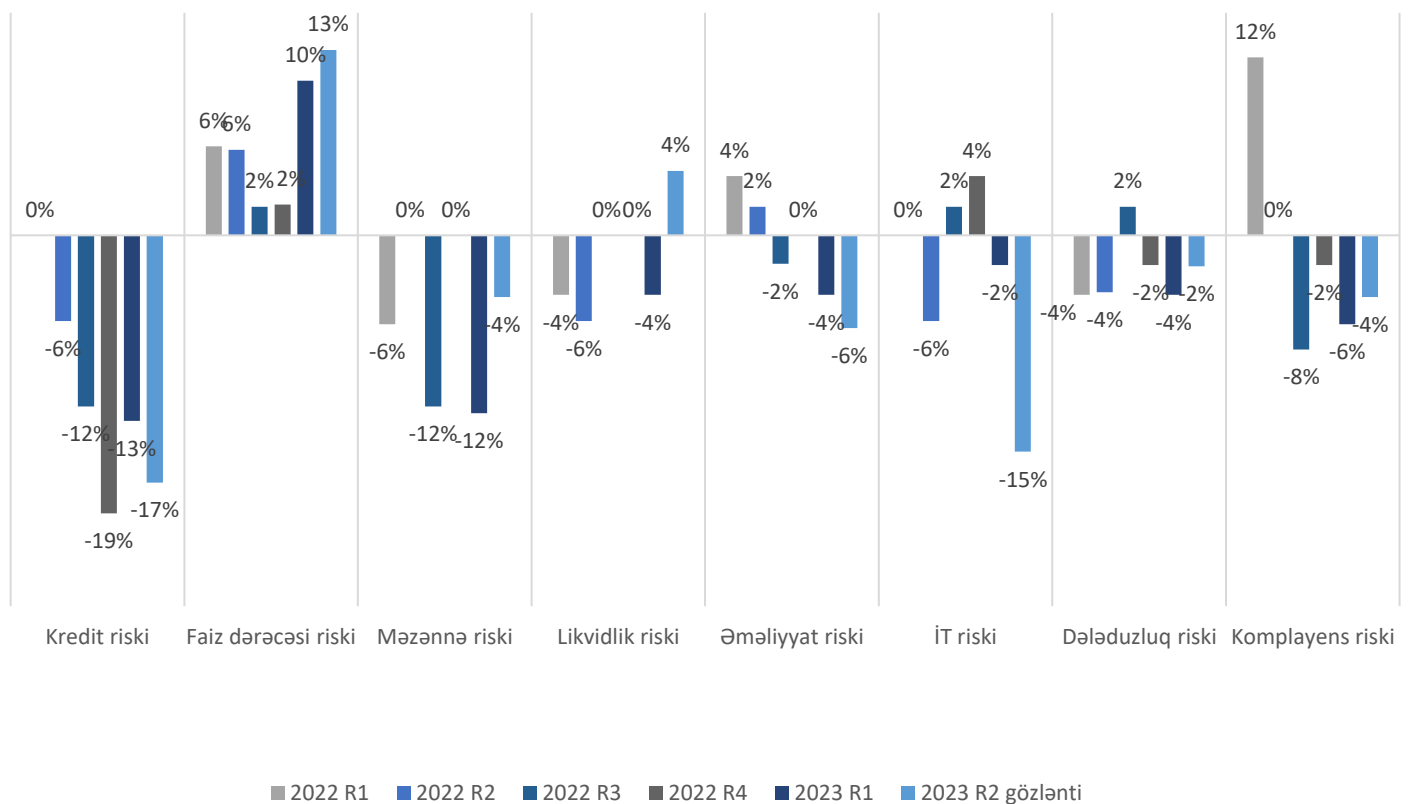
Sorğunun nəticələrinə əsasən cari ilin I rübündə faiz dərəcəsi və likvidlik riskləri üzrə artım, digər risk göstəriciləri üzrə isə azalma müşahidə edilmişdir.

2023-cü ilin I rübündə kənd təsərrüfatı, sənaye, nəqliyyat, habelə, qeyri-istehsal və xidmət sahələri üzrə kredit riskində azalma, ticarət, tikinti, informasiya və rabitə sahələri üzrə isə kredit riskində artım olmuşdur.

Bununla belə, bankların cavablarına əsasən biznes subyektləri üzrə cəmi kredit risklərinin azalması dinamikası səngimişdir. Mikro sahibkarlıq subyektləri üzrə səngimə daha çox nəzərə çarpır.

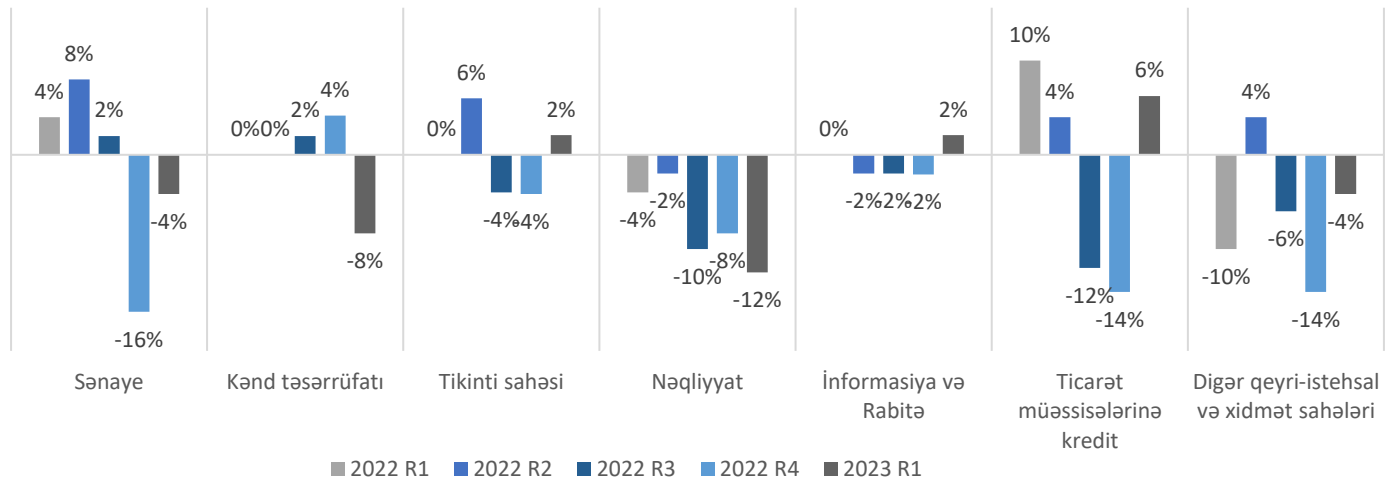
Qrafik 22. Bankların risklərinin dəyişməsi

(Diffuziya indeksi: müsbət göstərici=artım, mənfi göstərici=azalma)

Qrafik 23. Kredit riskinin sahələr üzrə dəyişməsi

(Diffuziya indeksi: müsbət göstərici=artım, mənfi göstərici=azalma)

Qrafik 24. Kredit riskinin biznes subyektləri üzrə dəyişməsi

(Diffuziya indeksi: müsbət göstərici=artım, mənfi göstərici=azalma)

